

Kl. 09.00 – 10.11

1 § Avsägelser

Andre vice talmannen meddelade

att *Claes Roxbergh* (mp) avsagt sig uppdraget som suppleant i konstitutionsutskottet,

att *Gustav Fridolin* (mp) avsagt sig uppdraget som suppleant i försvarsutskottet samt

att *Åsa Domeij* (mp) avsagt sig uppdraget som suppleant i socialförsäkringsutskottet, varvid uppdraget som ersättare för Åsa Domeij som suppleant i socialförsäkringsutskottet upphör för Gunnar Goude (mp).

Kammaren biföll dessa avsägelser.

2 § Anmälan om kompletteringsval till vissa utskott

Andre vice talmannen meddelade att Miljöpartiet de grönas riksdagsgrupp på grund av uppkomna vakanser anmält Lars Ångström som suppleant i konstitutionsutskottet, Åsa Domeij som suppleant i försvarsutskottet och Gustav Fridolin som suppleant i socialförsäkringsutskottet.

Andre vice talmannen meddelade att Miljöpartiet de grönas riksdagsgrupp anmält Gunnar Goude som suppleant i försvarsutskottet under Åsa Domeijs föräldraledighet.

Andre vice talmannen meddelade att Vänsterpartiets riksdagsgrupp på grund av uppkommen vakans anmält Marie Engström som suppleant i finansutskottet.

Andre vice talmannen förklarade valda till

suppleant i konstitutionsutskottet

Lars Ångström (mp)

suppleant i finansutskottet

Marie Engström (v)

suppleant i försvarsutskottet
Åsa Domeij (mp)

suppleant i socialförsäkringsutskottet
Gustav Fridolin (mp)

Andre vice talmannen förklarade vald under Åsa Domeijs föräldrale-
dighet under tiden den 30 januari–14 mars till

suppleant i försvarsutskottet
Gunnar Goude (mp)

3 § Ledighet

Andre vice talmannen meddelade att *Lena Sandlin-Hedman* (s) an-
sökt om fortsatt föräldraleledighet under tiden den 1 mars–31 maj.

Kammaren biföll denna ansökan.

Andre vice talmannen anmälde att *Britta Rådström* skulle fortsätta att
tjänstgöra som ersättare för Lena Sandlin-Hedman.

*Svar på
interpellationer*

4 § Svar på interpellationerna 2003/04:204 om Försvarsberedningen och Nato samt 217 om alliansfrihetens ändrade innebörd

Anf. 1 Statsminister GÖRAN PERSSON (s):

Fru talman! Gunnar Hökmark har frågat mig om jag är beredd att
verka för att ge Försvarsberedningen i uppdrag att inför försvarsbeslutet
2004 diskutera frågan om ett svenskt medlemskap i Nato samt de krav
som solidariteten mellan medlemsländerna i EU ställer. Vidare har Carl
B Hamilton frågat mig om jag är beredd att, delvis mot samma bakgrund,
ta initiativ till överläggningar med riksdagspartierna i vilka Natomedlem-
skap är ett alternativ. Eftersom de två frågorna rör samma område avser
jag i dag att besvara dem i ett sammanhang.

Stora och viktiga förändringar har präglat vår omvärld de senaste
åren. Sedan det kalla krigets slut har spänningarna reducerats i vårt när-
område.

Även globalt har traditionella spänningar minskat. Samtidigt har
andra hot mot vår säkerhet vuxit starkare – ofta mer komplexa och mer
svårförutsägbara än gårdagens hot om väpnade angrepp.

Kraven på internationella säkerhetspolitiska insatser har därför ökat
snarare än minskat under senare år. Men de hot vi ser i dag måste mötas
med en bredare uppsättning åtgärder och instrument än de rent militära.

Svensk säkerhets- och försvarspolitik har anpassats till dessa om-
världsförändringar. Vår politik bygger på den beskrivning av svensk
säkerhetspolitisk linje som Socialdemokraterna, Moderaterna, Centern
och Kristdemokraterna kom överens om i februari 2002. Den ger oss
handlingsfrihet. Dagens hot mot freden och Sveriges säkerhet avvärjs

bäst i gemenskap och samverkan med andra länder, med bibehållen militär alliansfrihet som grund. Denna politik har både parlamentarisk majoritet och ett mycket starkt folkligt stöd.

Med denna politik som grund är Sverige en aktiv och solidarisk partner i det internationella samarbetet. Vårt engagemang för FN och dess arbete för fred, säkerhet och utveckling genomsyrar svensk utrikespolitik. Vi deltar i arbetet med att utveckla EU:s gemensamma säkerhets- och försvarspolitik och förmåga att möta de utmaningar som en förändrad omvärld ställer EU inför. Vi har ett aktivt partnerskap med Nato. Vi är pådrivande i OSSE och i viktiga samarbetsfora i Östersjöregionen.

Med EU:s utvidgning ökar säkerheten i hela Europa. Genom fördjupat samarbete med EU:s nya grannar driver vi ytterligare på denna utveckling. Vi vill också stärka EU:s förmåga att effektivt möta dagens säkerhetspolitiska hot. Därför verkar regeringen för att förbättra EU:s kapacitet för krishantering, senast under höstens diskussioner om ett nytt fördrag och om EU:s gemensamma säkerhetsstrategi.

Vårt deltagande i EU:s internationella fredsfrämjande verksamhet är en viktig solidarisk handling. Bara under de senaste tolv månaderna har EU tagit ansvar för fyra civila och militära krishanteringsinsatser i Bosnien, Makedonien och Demokratiska republiken Kongo. Sverige har deltagit i samtliga.

Att delta i fredsfrämjande insatser är en av Försvarsmaktens uppgifter, och att utveckla denna förmåga är därför en del i omställningen av det svenska försvaret.

Vi vill också att solidariteten mellan EU-länderna fördjupas när det gäller internationell terrorism och naturkatastrofer. Sverige ska kunna bidra med humanitärt bistånd och civila räddningsinsatser och, om nödvändigt, militära resurser. Förslaget till EU:s nya fördrag uttrycker denna solidaritet.

Jag ser ingen motsättning mellan en sådan solidaritet och en bibehållen militär alliansfrihet.

I diskussionerna om ett nytt fördrag har även föreslagits en beskrivning av försvarsförpliktelserna mellan unionens medlemmar, om det osannolika skulle ske att en medlemsstat utsätts för ett angrepp. Någon förpliktelse för Sverige eller andra medlemsländer att inom EU:s ram automatiskt bistå vid ett eventuellt angrepp finns inte i den text som nu ligger på bordet. Alliansfriheten ger oss också här valfrihet och bevarat handlingsutrymme enligt vår säkerhetspolitiska tradition.

Bevarat handlingsutrymme är dock inte att förväxla med passivitet eller frånvaro av handling. Det är svårt att föreställa sig att Sverige skulle ställa sig neutralt i händelse av ett väpnat angrepp mot ett annat EU-land. Ett beslut om att Sverige skulle ställa väpnad trupp till förfogande skulle naturligtvis föregås av ett ställningstagande i riksdagen.

Sverige har i dag ett öppet och nära samarbete med Nato. Sverige leder en brigad i den Natoleda operationen i Kosovo, och vi deltar i Natoleda insatser i Bosnien och Afghanistan. Vi är aktiva partner inom Partnerskap för fred, PFF. Vi har genom detta samarbete god insyn och gott inflytande i Nato i de frågor som rör oss. Tillsammans med andra länder, i synnerhet Finland, arbetar vi för att utveckla partnerskapet.

Även EU:s krishanteringsförmåga byggs upp i nära samarbete med Nato. Relationen mellan EU och Nato ska byggas på nära samverkan,

Prot. 2003/04:61
30 januari

*Svar på
interpellationer*

icke-diskriminering mellan länderna och respekt för varje organisations beslutsprocess och särart.

Jag vill att vi har en stark transatlantisk länk, en nära dialog mellan Europa och USA i frågor av gemensamt intresse, också i fall där vi har olika syn. Detta handlar inte om antingen transatlantiskt eller europeiskt säkerhetssamarbete. Jag vill se både—och.

En stark transatlantisk länk förutsätter ett starkt Europa, politiskt och inte minst ekonomiskt. Ett fördjupat samarbete inom EU och stärkta europeiska kapaciteter är centrala också för att kunna skapa ett mer jämbördigt transatlantiskt partnerskap.

För Sveriges del utesluter vi inga andra former av samarbete än avtal om bindande ömsesidiga försvarsgarantier. Allt annat samarbete som kan stärka vår egen fred och självständighet, stabiliteten i vårt närområde och internationell fred och säkerhet ska vi delta i efter bästa förmåga och efter beslut i varje enskilt fall.

Inga yttre omständigheter, fru talman, gör att vi behöver påta oss gemensamma försvarsgarantier, varken inom EU eller Nato. Därför är varken ett gemensamt militärt EU-försvaret eller ett Natomedlemskap ändamålsenliga alternativ för Sveriges del.

Vi ska självfallet delta i förbättringen och utvecklingen av det internationella systemet för att möta de nya hoten. Vi måste utveckla vår egen förmåga att delta i krishanteringsoperationer och därmed aktivt bidra till arbetet att stärka internationell fred och säkerhet. Här är Försvarsberedningens uppdrag mycket viktigt.

Vad vi däremot inte behöver göra är att ändra vår grundläggande säkerhetspolitiska linje och den militära alliansfrihet som både har gagnat och alltså gagnat oss väl.

Jag ser därför, fru talman, ingen anledning att ta initiativ till överläggningar med riksdagspartierna med Natomedlemskap som ett alternativ eller att ge Försvarsberedningen i uppdrag att diskutera detta.

Anf. 2 GUNNAR HÖKMARK (m):

Fru talman! Jag ska be att få tacka statsministern för svaret på min interpellation.

Jag vill först och främst säga att den gemensamma doktrin som vi har kommit överens om inte säger att vi ska vara alliansfria i framtiden. Den konstaterar att vi är alliansfria och att vi i framtiden måste möta hot mot säkerheten gemensamt med andra länder.

Jag vill därutöver säga att det svar som statsministern lämnade på många punkter är väldigt bra. Det ger en beskrivning av en förändring i vår verklighet som är ett faktum.

Göran Persson beskriver hur vi alltmer samarbetar med Nato i olika fredsbevarande uppdrag. Han beskriver mycket tydligt hur viktigt det är för Sverige med den transatlantiska länken. Han konstaterar att hoten vi har att möta är gemensamma och måste mötas gemensamt. Och därefter säger han att vi är beredda att utöka allt samarbete med Nato ända till gränsen för en alliansförpliktelse.

Då ställer man sig frågan: Efter vad som i själva verket är en plädering för ett medlemskap, varför dyker denna gräns plötsligt upp?

Det saknas något, fru talman, i Göran Perssons svar. Det är resonnementen om varför det är bättre att stå utanför när vi kan konstatera att

vår del av världen har blivit säkrare för oss och för de länder som har gått med i Nato på grund av Natos utvidgning. Vad är det, Göran Persson, som gör att säkerheten inte skulle bli större om Sverige gick med när den har blivit större när alla andra länder i vår omgivning har gått med? Den frågan är faktiskt fundamental i detta sammanhang.

Men en fråga som också borde besvaras är: Varför inte vara med och samverka i den organisation där våra grannländer samverkar, när vi så tydligt understryker att det är samverkan som krävs för att vi ska kunna möta gemensamma hot? Vad är det som vi förlorar på att vara med i denna samverkan? Vad är det som uppväger det inflytande vi skulle kunna ha över vår egen säkerhetspolitiska situation?

I dag sträcker sig Nato runt vårt land från Treriksröset i norr till Narva på andra sidan Östersjön. I Finland förs en diskussion där man just väger för- och nackdelar. Vad är det som gör att det är så farligt att gå på djupet och diskutera det som är fördelar och nackdelar?

Om vi inte kan påverka den struktur som är avgörande för säkerheten i vår del av världen bidrar vi till att skapa ett eget säkerhetspolitiskt underskott. Om vi, som statsministern också säger, i praktiken inte kan vara neutrala vid konflikter i vårt närområde, tvingas agera på ett eller annat sätt, blir det ett säkerhetspolitiskt underskott om vi inte är tydliga i vår egen roll.

Jag har uppfattningen, fru talman, att säkerhetspolitik inte växer fram genom att man röstar fram den plötsligt utan den måste bygga på en grundläggande gemensam syn. Jag tycker på ett sätt att frånvaron av besked om varför det är bättre att inte ta det här steget är ett uttryck för att det saknas tydliga skäl från regeringssidan. Jag välkomnar den debatten, därför att jag tror att just denna debatt bidrar till att ytterligare sätta ljus på de frågor som är centrala.

Jag ser fram emot statsministerns svar på mina frågor om det som saknas i interpellationssvaret. Varför blir vår säkerhet större av att dra gränsen där den nu dras?

Anf. 3 CARL B HAMILTON (fp):

Fru talman! Även jag vill tacka statsministern för svaret.

EU-länderna har ju fattat en lång rad beslut under senare år som har både vidgat och fördjupat deras försvars- och säkerhetspolitiska samarbete. Det gäller besluten om en egen militär förmåga, modern europeisk säkerhetsstrategi, ett permanent strukturerat samarbete för militär krishantering och beslut om ömsesidiga försvarsgarantier, dock med ett smalt undantag för de alliansfria länderna.

Det här EU-samarbetet har redan förändrat Europas säkerhetspolitik. Sverige har, som statsministern också utvecklade, bejakat och engagerat sig i framväxten både av analysen av hoten och i den praktiska militära och civilmilitära utformningen av Europas nya försvars- och säkerhetspolitik. Som land uppträder vi numera mer solidariskt än tidigare. Men det innebär också att vi ikläder oss nya bindningar, växer ihop militärt med andra och gör nya åtaganden med andra länder.

Det är viktigt att vi inte hymlar och mörkar om Sveriges ändrade alliansfrihet. Sverige lägger sakta men säkert om sin försvars- och säkerhetspolitik, eller hur? Vårt land är numera i praktiken i en säkerhetspolitisk, om än inte försvarspolitisk, allians med både EU-länderna och Nato.

Prot. 2003/04:61
30 januari

Svar på
interpellationer

Det är viktigt att tala klartext om detta mot bakgrund av neutralitetstiden som hade en sådan urusel, dyster tradition av två typer av argumentation, en officiell säkerhetspolitik för folket och en politik som var den faktiskt förda. Jag tycker att det är väldigt viktigt att Göran Perssons regering inte åter glider in i hymlandet och de dubbla budskapens dåliga tradition från den tiden.

Mot den här bakgrunden välkomnar jag Göran Persson när han säger att "det är svårt att föreställa sig att Sverige skulle ställa sig neutralt i händelse av ett väpnat angrepp mot ett annat EU-land". Statsministern talar också öppet om möjligheten att sända svensk trupp till ett annat EU-lands stöd om det skulle efterfrågas. Tack för denna ärliga och realistiska verklighetsbeskrivning av en i och för sig osannolik situation.

Precis som om Sverige vore med i Nato måste naturligtvis ett sådant beslut fattas här i riksdagen. Varken i EU eller i Nato kan säkerhetsgarantier utlösas med automatik.

Sedan kommer vi till ödesfrågan för Sverige, Finland och Baltikum, herr statsminister, och det som jag tror är den svaga punkten i det här interpellationssvaret. Är det ur svenskt perspektiv önskvärt med ett EU-försvar? Är regeringen motståndare eller inte till att det växer fram en dubbling av systemen med försvarsgarantier i Europa? Struntar Sveriges regering i om Nato försvagas genom ett konkurrerande EU-försvar?

Jag vill ha både-och, säger Göran Persson. Det handlar inte om antingen transatlantiskt eller europeiskt säkerhetssamarbete, säger Göran Persson. Så kan man möjligen komma undan det hela om man talar om säkerhetspolitik i största allmänhet. Men man kommer inte undan kärnfrågan när man sedan kommer in på försvarspolitiken när det gäller system för säkerhetsgarantier.

Tänker regeringen engagera sig mot en dubbling av systemen för säkerhetsgarantier i Europa? Vilket system är bäst för länderna runt Östersjön, ett system med EU-försvarsgarantier med tyngdpunkten i länder som Tyskland, Frankrike och kontinenten eller Nato med tyngdpunkten i USA och Storbritannien? I vilken vågskål kommer Sverige att lägga sin vikt i denna för Östersjöländerna helt avgörande dragkamp mellan de två tankarna på konkurrerande system för säkerhetsgarantier? Ska ryggraden i Europas försvar vara ett Nato- eller ett EU-försvar?

Anf. 4 Statsminister GÖRAN PERSSON (s):

Fru talman! Det finns ett inslag i båda interpellanternas sätt att resonera som är ganska intressant. De beskriver den goda utveckling som vi just nu har. Det är sant. Vi har ett bättre säkerhetspolitiskt läge än på mycket länge. Det har vi med bibehållen svensk alliansfrihet. Ingenting av det som nu har vuxit fram har varit omöjligt att förena med svensk alliansfrihet – tvärtom. Det har gått alldeles utmärkt.

Ni som vill byta ska förklara varför ni ska överge den folkligt förankrade linjen om alliansfrihet för någonting osäkert som ni inte vet vad det kommer att representera. Det är ni som har bevisbördan, inte jag.

Hymlandet som Hamilton talar om är ett falskt påstående. Det finns få saker som är så väl genomlysta som svensk försvarspolitik, svensk utrikespolitik och svensk alliansfrihet. Flera kommissioner har alla kommit till samma slutsats. Det har varit en rät linje.

Det gäller den historia som ligger närmast i tiden. Skulle vi gå längre tillbaka i tiden – vi får gå tillbaka till Karl XIV Johan för att hitta rötterna till dagens situation – kommer vi att se att svensk alliansfrihet, svensk neutralitetspolitik som den också av och till har kallats, genom åren har getts lite olika inriktning och innebörd, beroende på omständigheterna i vårt närområde, den geopolitiska situationen. Så ser det ut. Så är det också i dag naturligtvis. Vi agerar utifrån dagens förhållanden. Det som är gemensamt för vårt agerande i dag och det som gällde på 1800-talet och tidigt 1900-tal är att vi strävar efter handlingsfrihet, att själva kunna bestämma inriktningen, att själva ta ansvar för hur vi ska förhålla oss till väpnad trupp.

Carl B Hamilton för ett märkligt resonemang om vad som är bäst eller inte bäst med EU-försvaret och Nato-försvaret. För vår del har vi sagt att vi inte tänker ge oss in i några försvarsgarantier, varken med ett EU-försvaret eller ett Nato-försvaret. Det finns få frågor som splittrar Europa så mycket just nu som den diskussionen. Jag skulle gärna se att den kunde skjutas på framtiden i Europa, men så ser inte situationen ut. Inte skulle det bli enklare för oss att hantera frågan i Europa om Sverige plötsligt börjar tolka vad som är bäst av EU-försvaret och Nato-försvaret.

Vi håller vår linje. Vi tänker bidra till att konstruktivt samarbeta fullt ut med den doktrin som växer fram. Vi ser ingen som helst anledning att bygga upp en motsättning mellan europeiska ansträngningar och de som finns på den amerikanska sidan. Tvärtom, vi behöver varandra. Men för vår egen del, i vårt land, är det handlingsfriheten som gäller. Den har tjänat oss mycket väl.

Sedan talar man om Finland. Varje land har rätt att föra sin debatt. Finnarna för sin. Den pågår på ungefär samma sätt där som här, kanske med något större intensitet – men med ett växande folkligt motstånd mot ett Natomedlemskap. Senaste opinionsmätningen gav 65 % emot. Jag skulle tro att vi har samma utveckling i Sverige.

Jag står i en position, fru talman, där vi har ett folkligt stöd för den linje vi driver. Den är historiskt förankrad, och den har tjänat oss väl. Den fungerar väl i de framväxande europeiska strukturerna och med Natostrukturerna. Varför ska vi byta? Det är ni som vill byta som ska motivera detta, särskilt mot bakgrund av att ni beskriver att det fungerar väl i dag. Så ser situationen ut.

Anf. 5 GUNNAR HÖKMARK (m):

Fru talman! Statsministern säger att det är vi som har bevisbördan. Jag skulle vilja säga att både vi och ni har bevisbördan. Det går inte att i dag stå och hänvisa till att neutralitetspolitiken har sina skäl i ett Europa och en verklighet som präglas av 1800-talets och 1900-talets strukturer.

Världen har förändrats. Om vi ska kunna bibehålla den trygghet vi vill ha måste vi ständigt kunna välja och analysera de olika alternativ som finns. Bevisbördan ligger hos oss båda. Jag saknade bevisen, Göran Persson.

Statsministern säger att vi förlitar oss på den goda utvecklingen i Europa. Glöm inte att skälet till att det är en så god utveckling, så att till och med vänsterpartister i dag jublar, är Natos utvidgning. Den har därmed lagt grunden för EU:s utvidgning. Medge att Natos utvidgning har gett oss en större säkerhet, och svara på frågan jag ställde: Varför skulle

inte vårt inträde bidra till att öka säkerheten, på samma sätt som andra länders inträde har ökat säkerheten? Det är en fundamentalt viktig fråga.

Statsministern tog upp ytterligare en fråga, inte om den goda utvecklingen utan om den dåliga. Ser vi plötsligt olika typer av orosmoln i de mönster som Håkan Juholt, Else-Marie Lindgren, jag och andra beskriver i Försvarsberedningen? Det är då det blir verkligt intressant. Göran Persson säger att vi i verkligheten inte kommer att kunna stå neutrala, men vi ska inte anpassa vår säkerhetspolitiska doktrin. Det är ett slags dubbel-spårig säkerhets- och försvarspolitik.

En gång i tiden byggdes Karlsborgs fästning utifrån en gammal säkerhetspolitisk doktrin. Men som fästning och försvarsinstrument var den passé när den var färdig. Vi löper risker om vi bygger en försvarspolitik som utformar sig efter en doktrin som inte äger giltighet i verkligheten. Jag vill understryka för kammaren att det är detta som statsministern har sagt i dag. Han har understrukt det jag håller med om, det vill säga att om det blir dåliga tider över världen kan vi inte stå neutrala. Men då ska vi vara alliansfria dessförinnan syftande till – vad? Under många år kunde vi säga att vi hade en alliansfrihet syftande till neutralitet i krig, men i dag har vi en alliansfrihet syftande till frågetecken. Statsministern säger att det ger oss handlingsfrihet. Men vilken handlingsfrihet ger det om man inte i säkerhetspolitiken har förankrat de möjligheter och förutsättningar som kommer att gälla i verkligheten? Det blir en otydlighet både när det gäller vår egen politik men också när det gäller våra egna förutsättningar att i gemenskap med andra ta emot hjälp eller ge hjälp i de mångfasetterade former statsministern beskriver.

Svensk säkerhetspolitik har haft en tendens att låta samtiden styra oss i stället för att vi har påverkat framtiden. Vi ser i den europeiska strukturen hur viktigt det är att göra klart för fundamenta, annars tvingas vi att anpassa oss. Kom gärna med bevisen för varför det är bättre att stå utanför och att ha en säkerhetspolitik som leder till ett frågetecken.

Anf. 6 CARL B HAMILTON (fp):

Fru talman! Låt mig först ta upp frågan om hymlandet. Det var inte fel att driva den politik vi gjorde, men det var fel att inte tala om för folket, öppet och klart, vad vi gjorde. Ingen av oss var med på den tiden, och därför tycker jag att vi kan vara överens om att till exempel DC-3:ans spionerande för Sverige och Storbritannien med brittisk utrustning var rätt, men det var fel att inte tala om det ens för de allra närmaste politikerna i Utrikesnämnden och ännu mindre för folket.

Det allvarliga i Göran Perssons svar är att han raljerar över att vi inte ska lägga oss i vad de andra länderna beslutar om för Europas del. Vi är ju en del av Europa. Vi kommer att påverkas mycket starkt av om de andra europeiska länderna väljer ett EU-försvar. Det ligger inte i vårt intresse, och man kan inte säga, som Göran Persson gör, att detta är för oss likgiltigt och att vi inte lägger oss i diskussionen om de har konkurrerande system eller väljer det ena eller andra systemet. Det har en avgörande betydelse för Östersjöområdet. Det är ingen slump att Baltikum och Polen har valt Nato och betonar Natos fortlevnad.

Vi behöver inte gå in på frågan om Sverige ska vara med i Nato eller inte. Det är en fråga för sig. Men det är en viktig fråga för Sveriges säkerhet vilket system och vilka säkerhetsgarantier som gäller för de andra

länderna i vår del av världen. Det är inte seriöst. Regeringen gör sig närmast löjlig om man säger att det ska vara två konkurrerande system men att Sverige inte vill vara med i någotdera av dem. Det är passivt. Det ligger i regeringens uppdrag att ta till vara Sveriges intresse. Sveriges intresse är ganska entydigt på denna punkt, nämligen att i försvaret av Östersjöområdet är alliansen Storbritannien och USA viktigare och trovärdigare än vad den skulle vara om den vore baserad på säkerhetsgarantier som utställs i Tyskland, Frankrike, Belgien, Italien och så vidare.

Finns det ett svar på frågan vad regeringens uppfattning är om vilket system för säkerhetsgarantier som ligger i Östersjöländernas intresse? Detta är en central debatt i Europa, och statsministern passar och säger att vi ska ha både-och. Det är för enkelt. Det är för mycket julafton över det.

När det gäller handlingsfriheten är det också en handlingsfrihet för andra att avstå från att stödja oss. Det ska man vara fullständigt klar över.

Det finns en överraskande passus, fru talman, som jag ska ägna den sista minuten åt. Göran Persson har i och för sig fullt stöd i den här säkerhetsstrategin och i texterna om det permanent strukturerade samarbetet, där det talas om att de europeiska länderna måste öka sina försvarsanslag och kvaliteten i sina försvarsmakter. Göran Persson skriver i svaret att ännu en anledning för EU att ytterligare bygga upp sin militära förmåga är att ha ett balanserat partnerskap med USA.

Jag instämmer i detta. Men det är lite överraskande att Sveriges statsminister uppmanar de andra EU-ländernas statsministrar och regeringar att öka sina försvarsanslag och kvaliteten i sina försvarsansträngningar. Det är så jag läser den här texten, och jag kan inte riktigt förstå att den har någon annan innebörd. Det innebär bara att Göran Persson ansluter sig till de texter som redan finns underskrivna i EU och understryker att de ska tas på allvar.

Hur stämmer det med vad Göran Persson sade i talarstolen för en vecka sedan, att man skulle dra ned på det svenska försvaret? Är det de andra länderna som ska öka sina försvarsansträngningar, medan Sverige redan i utgångsläget har en så utsökt situation att vi kan dra ned på vårt? Det stämmer inte riktigt.

Anf. 7 ELSE-MARIE LINDGREN (kd):

Fru talman! Det är intressant att följa den här debatten och se om det verkligen har framkommit några nya argument för eller emot Nato som egentligen genererar den här interpellationsdebatten. Förvisso inte.

Jag tycker att statsministern har gett ett bra och innehållsrikt svar, som vi bör ta fasta på. Som statsministern också påpekade, enades Kristdemokraterna, Moderaterna, Socialdemokraterna och Centern i februari 2002 om en säkerhetspolitisk doktrin för Sverige. Denna överenskomelse fastslår att Sverige är militärt alliansfritt.

Vi kristdemokrater menar att neutralitetsoptionen inte längre är relevant. Vårt land kan exempelvis inte vara neutralt om ett annat EU-land anfalls. Vi kan inte heller vara neutrala inför andra asymmetriska hot. Terrorister bryr sig inte om neutralitet. Vi kristdemokrater menar att det inte går att vara neutrala inför kränkningar av människans medfödda värde och rättigheter.

Fru talman! Kristdemokraterna förespråkar fördjupat samarbete på många områden. Vi kan acceptera ett sådant djupt samarbete även inom försvarsområdet, förutsatt att det bygger på frivillighet och att samarbetet hålls inom EU:s och FN:s institutioner.

Kristdemokraterna motsätter sig således tvingande ömsesidiga försvarsgarantier. Men vi ställer gärna upp på en förutsättningslös diskussion beträffande Nato, och det har vi tidigare gjort. Ett flertal gånger har man i Försvarsberedningen haft den här diskussionen uppe, och man kan läsa om vår inställning i våra rapporter.

Vid toppmötet i Prag i november 2002 fastställdes målen för alliansens fortsatta utveckling i termerna nya förmågor, nya medlemmar och nya relationer. Låt oss se hur de målen utvecklas, och låt oss se vad vi vill ha ut av Nato som vi inte har i dag.

Fru talman! Kristdemokraterna menar att vi nu i första hand bör lägga allt krut på att få ett nationellt robust försvar som kan medverka i alla typer av internationella insatser. Vi måste diskutera i Försvarsberedningen och mellan alla partier vad vi ska ha vårt nationella försvar till, vilken uppgift det ska ha, och inte bara tala i termer av minskade ekonomiska förutsättningar.

Jag efterlyser alltså en debatt om vad vi ska ha vårt svenska nationella försvar till.

Anf. 8 Statsminister GÖRAN PERSSON (s):

Fru talman! Låt mig först säga till Else-Marie Lindgren att det är lätt att instämma i det mesta av vad hon säger, dock kanske inte i allt. Det är skönt att se att det åtminstone är några partier som håller när vi diskuterar långsiktigt svenskt ansvarstagande.

Det finns naturligtvis ett intryck, när man lyssnar till Gunnar Hökmark, att vad Moderaterna vill ha är ett Natomedlemskap. Vad som bekymrar honom är väl att folkpartisterna har hunnit före med den positionen. Vad jag har försökt visa i mina inlägg är hur ohyggligt ohistoriska ni är och hur i otakt med tiden ni fortfarande är.

Det här med historien är inte oviktigt, Gunnar Hökmark, särskilt inte när man pratar om försvars- och säkerhetspolitik. Vi ska kunna bedömas av andra länder hur vi tänker och hur vi resonerar, och då är det en lång tradition man följer. Jag vill inte byta inriktning. Jag vill hålla fast vid handlingsfrihet, internationellt engagemang och europeiskt ansvarstagande. Så känns vi igen ute i världen. Gunnar Hökmark vill byta och hänga på Folkpartiet i Natoinriktning. Det är han som ska beskriva varför – gärna på samma ohemula, totalt öppna sätt som Carl B Hamilton resonerar i sin Natoentusiastiska framtoning.

Sedan handlar det om detta att jag åberopar vad vi har gjort tidigare när det gäller neutralitetsdiskussionen. Vad syftar det till, säger Gunnar Hökmark. Ja, förut hade vi formuleringen alliansfrihet syftande till neutralitet i krig, och sedan sade vi neutralitet i händelse av krig i vårt närområde. Nu är vi alliansfria, och det syftar till bevarad handlingsfrihet.

Det framställs som om det skulle vara en sensation att jag i svaret påstår att vi svårligen kan ställa oss neutrala om ett EU-land skulle angripas. Men det är helt i linje med hur vi har agerat. Det är bara att gå tillbaka till andra världskriget och se hur vi såg på det när Finland angreps.

Det är en parallell. Det är ingenting nytt. Det är så vi har gjort förut också.

Den här säkerhetspolitiken som vi för, fru talman, har gagnat oss. Den har varit bra för Sverige. Den har varit bra för norra Europa, och den har därmed också varit bra för Europas utveckling under en tid då öst stod mot väst. Nu har de motsättningarna förhoppningsvis monterats ned – förhoppningsvis; vi vet inte hur det blir framöver. Jag vill behålla handelsfriheten och arbeta för att spänningarna minskar.

Vill vi ha ett europeiskt försvar? Nej, det har vi aldrig velat ha. Vi har också sagt att vill andra gå vidare med detta, och vi hamnar i ett läge där vi ska ”vetera” de andra att gå vidare med ett europeiskt försvar, har vi svårt att se att vi ska göra det. Men vi tänker inte delta med ömsesidiga försvarsförpliktelser.

Sedan är det så – det vet också Carl B Hamilton – att det inte finns någonting som splittrar Europa mer just nu än den här diskussionen. Det är inte Sverige som kommer att stoppa det europeiska försvaret i första hand, utan det är naturligtvis Natomedlemmarna, som tror att den ordning man nu har inom Nato är den bästa för Europa och deras länders säkerhet, trots att några andra Natoländer i Europa har en motsatt uppfattning. Så är det ju. I det läget ska vi naturligtvis inte döma av de andras diskussion. Vi ska hålla vår linje och se till att vi bevarar maximal handlingsfrihet.

Det var precis det, Gunnar Hökmark, som Karlsborgs fästning inte gav. Karlsborgs fästning har väl lärt oss någon sak: Se till att man hela tiden kan anpassa sig så att man agerar på ett sådant sätt att man är kraftfull. Vår försvars- och säkerhetspolitik har varit sådan. Över den känner jag stor stolthet, fru talman.

Anf. 9 GUNNAR HÖKMARK (m):

Fru talman! Så väldigt många svar på frågorna blev det inte, mer än lite olika försök att få detta till en tävling mellan oss och Folkpartiet. Jag kan i och för sig tala om att vi var något före – om det nu är tävlingen det handlar om.

Om vi i stället går tillbaka till de sakliga argumenten, fru talman, är det så att vi i höst ska fatta ett försvarsbeslut, som kommer att ha en varaktighet och bärighet in i de kommande decennierna. Om man har ett historiskt perspektiv, som Göran Persson anspelar på, är det ett rätt rimligt antagande att lika mycket – kanske mer, kanske lite mindre – som har hänt de senaste 15 åren kommer att i olika former kunna hända de kommande 15 åren. Ett historiskt perspektiv är att ha respekt för att historien är föränderlig, att man ska kunna anpassa sig. Det sade också Göran Persson. Det innebär att vi, när vi har upplevt den mest radikala förändringen i vår omvärld någonsin, inte kan säga: Nej, vi ska vara likadana som alltid. Då blir den säkerhetspolitiska doktrinen lite grann att vi ska vara alliansfria eftersom vi är alliansfria för att annars är vi inte alliansfria, och det har ingen riktig bärighet i framtiden.

Vill vi slå vakt om länken mellan USA och Europa, vill vi slå vakt om vårt inflytande i vårt närområde och vill vi kunna se till att påverka de europeiska diskussionerna om den framtida europeiska säkerhetsstrukturen kan vi inte alltid vara på efterkälken. Vi har, och socialdemokratin har, en dålig erfarenhet av att alltid skjuta på framtidens frågor. Det leder

Prot. 2003/04:61
30 januari

Svar på
interpellationer

alltid till att det är samtiden som vi tvingas anpassa oss till, och det blir inte alltid på de villkor och med de inriktningar som vi själva vill ha. Var därför inte så rädd för att vi analyserar vår säkerhetspolitik just i det historiska skede som vi är. Det kommer vår säkerhet att vinna på.

Anf. 10 CARL B HAMILTON (fp):

Fru talman! Jag tycker att det här blir sämre och sämre från statsministerns sida. Det sägs att Sverige inte ska döma av, att Sverige inte ska "vetera". Vad Göran Persson säger är att han inte är beredd att ta till vara Sveriges egenintresse i de här diskussionerna. Det är inte nog med att Göran Persson inte ska delta. Han ska inte heller säga någonting. Han ska inte döma av.

Delta! Ta till vara Sveriges intresse! Det är inte likgiltigt för vårt land vilken av dessa två riktningar som kommer att vinna. USA är inte lika intresserat av Europa som det brukade vara därför att Europas situation är bättre. Oroshärdarna ligger i större utsträckning i andra delar av världen. Vi måste arbeta mera för att USA ska vara kvar här, men Göran Persson struntar i vilket. Gör inte det! Det har en oerhörd betydelse för Sverige. Ta till vara Sveriges egenintresse! Sitt inte bara där och avstå från att döma av! Det är svårt att höra en mera passiv utsaga än den, från en statsminister. Man ska inte delta och inte ens döma av. Vad är detta?

Vi ska vara med i Nato av flera skäl. Det gäller inflytandet – den diskussion som vi nu har är en del av detta. Det handlar också om ett inflytande över hur våra män och våra kvinnor och våra resurser används i det Natosamarbete som vi tidigare har talat om. Det är naturligtvis viktigt för oss. Vi har inte samma inflytande som Natomedlemmarna har. De europeiska Natomedlemmarna vill ju inte att vi ska ha lika stort inflytande som USA vill att vi ska ha. De har lagt in ett veto, herr statsminister, mot detta. Det skulle också på lång sikt, 5–10 år, bli billigare. Vi skulle få mer försvar för pengarna om vi vore med i Nato. Det är inte något huvudargument, ska jag säga, men så är det naturligtvis. Men jag tror att det viktiga är att Östersjöområdet behöver Nato.

Anf. 11 ELSE-MARIE LINDGREN (kd):

Fru talman! Statsministern höll i stora delar med om det jag sade, och det är jag naturligtvis jätteglad för.

I höst ska vi fatta ett mycket viktigt försvarsbeslut som vi måste ta ansvar för för lång tid framöver. Det är ett stort ansvar som ligger på oss i Försvarsberedningen, i regeringen och i riksdagen, naturligtvis. Varför då inte låta oss få diskutera vad vårt svenska försvar ska ha för uppgift, som jag sade tidigare? Vad ska vi ha vårt försvar till? I första hand ska man diskutera de frågorna och få en uppfattning i den delen. Därefter kan man diskutera Nato.

Anf. 12 Statsminister GÖRAN PERSSON (s):

Fru talman! Jag vänder mig till den sista talaren först. Det är ingenting som hindrar Kristdemokraterna från att ta upp en diskussion om Natomedlemskap. Gör det om ni tror att det är meningsfullt! Men den sittande försvarsberedningen kommer inte att få sådana direktiv från regeringens sida. Sedan hälsar jag naturligtvis en diskussion inom För-

svarsberedningen välkommen om vår tids utveckling, en bedömning av hur den ser ut.

Sedan blir jag snarast full i skratt, fru talman, när jag lyssnar till Carl B Hamilton, denne aktivismens förkämpe i kammaren, denne nydanare av svensk säkerhetspolitik, som beskyller regeringen för passivitet och hymlande och jag vet inte allt vad han hittar på.

Facit är ju, Carl B Hamilton, att vi har det bästa säkerhetspolitiska läget någonsin. Vi har en lång tradition av säkerhetspolitisk hållning. Vi har ett starkt folkligt stöd för detta. Vi har ett växande internationellt engagemang där vi inte bara är välkomna utan också pådrivande.

Med detta som facit undrar jag varför man skulle ge sig ut på äventyrligheter à la Folkpartiet i en sådan för landet viktig fråga. Nu är det dessutom bevisat att Folkpartiet inte ens var först med äventyrligheten, utan Moderaterna vill tillskriva sig att vara Natoloket i sammanhanget.

Nej, i det här fallet är det oerhört viktigt att man faktiskt lutar sig mot det man har uppnått. Och när hela politikens inriktning är handlingsfrihet, och det har tjänat oss väl, undrar jag varför vi ska överge handlingsfriheten. Ni har fortfarande att svara på den frågan. Sedan tror jag inte heller att svenska folket har en uppfattning som går åt det håll som de två Natoaktivistiska partierna här i kammaren pekar åt. Där har ni ett fast folkligt motstånd, och det tycker jag känns tryggt.

Överläggningen var härmed avslutad.

Prot. 2003/04:61
30 januari

*Svar på
interpellationer*

5 § Svar på interpellation 2003/04:175 om situationen i Vitryssland

Anf. 13 Statsrådet CARIN JÄMTIN (s):

Fru talman! Cecilia Wigström redovisar i sin interpellation den negativa demokratiska utvecklingen i Vitryssland och frågar vilka åtgärder regeringen tänker vidta med anledning av den vitryska regimens ökande press gentemot enskilda organisationer och oberoende medier i det vitryska samhället.

Låt mig först säga att jag delar Cecilia Wigströms oro över utvecklingen för det civila samhället i Vitryssland. Den försämrade situationen för icke-statliga organisationer och oberoende medier ger all anledning till djup oro. Inte heller visar respekten för de mänskliga rättigheterna några tecken på att förbättras.

Regeringen har en övergripande ambition att öka Sveriges och EU:s engagemang i Vitryssland. Vitryssland är ett land i Sveriges närområde, och utvecklingen angår oss i hög grad. EU-utvidgningen den 1 maj understryker detta ytterligare. Det är viktigt att vi ökar stödet och engagemanget för Vitryssland genom att motverka isolering av det vitryska folket och främja olika typer av utbyten.

Sverige och EU uppmärksammar regelbundet bristerna i den demokratiska utvecklingen i landet. Vid förekommande fall har också den vitryska ledningen uppmanats att ändra beslut som inneburit begränsningar för de mänskliga rättigheterna. Även inom ramen för OSSE riktas kritik mot bland annat Vitrysslands behandling av enskilda organisationer.

I FN:s kommission för de mänskliga rättigheterna har USA – med hela EU, inklusive Sverige som medförslagsställare – lagt fram en resolution om situationen för de mänskliga rättigheterna i Vitryssland. Resolutionen, som bland annat uppmärksammar enskilda organisationers svåra situation, kommer sannolikt att följas upp vid vårens kommission för de mänskliga rättigheterna.

Cecilia Wigström nämner särskilt människorättsorganisationen Viasna som efter beslut i Högsta domstolen tvingades stänga i oktober förra året. Detta beslut föranledde Sverige och EU att genom OSSE starkt beklaga beslutet från vitryska sida att ignorera vädjan från internationellt håll vad gäller Viasna och andra liknande fall. Återigen uppmanades Vitryssland att upphäva de restriktiva åtgärder som vidtagits mot det civila samhället.

Sverige har ett relativt omfattande biståndssamarbete med Vitryssland och är långsiktigt engagerat i att stödja Vitrysslands civila samhälle för att bidra till landets demokratisering. Detta sker genom vårt bistånd som främst inriktas på demokratiseringsfördjupning och mänskliga rättigheter. Medierna är ett prioriterat område, och hittills har nära 400 vitryska journalister deltagit i utbildning ordnad av Institutet för fortbildning av journalister, Fojo. Ett annat exempel är insatser genom Svenska Kommunförbundet för att främja ökat lokalt självstyre. Inom ramen för detta projekt hade vi i förra veckan besök av unga vitryska lokalpolitiker som en del i deras veckolånga studiebesök i Sverige.

Cecilia Wigström tar upp frågan om demokratistödet till svenska enskilda organisationer. Stödet till enskilda organisationer är en hörnsten i det av Sida finansierade samarbetet med Vitryssland. När samarbetet med Vitryssland inleddes var landet relativt okänt för svenska enskilda organisationer till skillnad från de baltiska länderna och Ryssland. I syfte att stimulera till samarbete med Vitryssland gjordes tillfälliga undantag från de regler som normalt gäller. Kravet på en 20-procentig egeninsats slopades och stöd öronmärktes för Vitryssland. Samtidigt gavs Forum Syd uppgiften att informera svenska enskilda organisationer om programmet. Syftet med att temporärt ta bort kravet på egeninsats var att fler skulle våga ge sig in i ett samarbete med organisationer i ett nytt och okänt land.

Resultatet av denna speciella Vitrysslandssatsning har varit väldigt gott, något som också Cecilia Wigström anger i sin interpellation. Många kontakter har upparbetats mellan svenska och vitryska organisationer sedan programmet började. Ca 75 svenska enskilda organisationer har erhållit stöd genom programmet. Programmet har spelat en viktig roll i svenska organisationers ökade intresse för Vitryssland och givit samarbetet en bredare bas.

Målet att öka intresset för Vitryssland har nu uppnåtts. Det är skälet till att Sida beslutat att återställa egeninsatsen till 20 %. Med tanke på de fortsatta problemen i Vitryssland kvarstår dock Forum Syds uppgift att informera om och koordinera stödet till enskilda organisationer. Dessutom undersöker Sida möjligheten att ge andra former av stöd till vitryska enskilda organisationer med tanke på den negativa utvecklingen för det civila samhället.

Cecilia Wigström berör slutligen Tacis, EU:s stödprogram till Ryssland och övriga OSS samt Vitryssland och Mongoliet. Som Cecilia Wig-

ström framhåller omfattas även Tacisprojektet av beskattning. Att regimen valt att momsbelägga projekten handlar mycket om att man från vitryska sida vill kunna kontrollera internationellt bistånd. I slutet av förra året antog dock Vitryssland en föreskrift som kan innebära vissa lättnader i beskattningen av bistånd. Kommissionen utreder för närvarande hur detta kan påverka Tacisbiståndet.

I slutet av förra året tog Sverige initiativ till en policydiskussion inom EU avseende Vitryssland, en diskussion som fortfarande pågår. Irland, som tog över ordförandeskapet i EU den 1 januari i år, för diskussionen vidare. Regeringen anser att Vitryssland bör få större uppmärksamhet i EU:s politik och att kontakterna med det vitryska samhället måste breddas. Därför driver vi inom EU frågan om ökat demokratistöd samt diskuterar vägar för insatser trots svårigheterna med Tacis i nuläget.

Anf. 14 CECILIA WIGSTRÖM (fp):

Fru talman! Jag vill börja med att tacka bistandsministern för svaret. Anledningen till att jag ställt interpellationen är att jag var i Vitryssland tre gånger förra året. Jag har sett och hört hur utvecklingen avsevärt har försämrats. Det har inletts en kampanj mot enskilda organisationer sedan maj-juni förra året. OSSE beräknar att ett femtontal organisationer har stängts. Flera av dessa har varit ledande organisationer i arbetet med mänskliga rättigheter.

Svenskt internationellt liberalt centrum, Silc, jobbar med Vitryska Helsingforskommittén och de har fått en varning av myndigheterna. Precis som för övriga organisationer är det på väldigt lösa grunder som varningar delas ut. Efter ytterligare en varning stängs även denna MR-organisation.

Dessutom startar presidenten parallella fackförbund och ungdomsorganisationer som är lojala mot presidenten. Man kan faktiskt säga att Komsomol har återuppstått.

Efter att jag skrev interpellationen har jag fått rapporter om politiskt våld. En av de kommuner jag besökte senast i oktober var Beliozoorsk. Det var fyllnadsval i kommunen. Innan fyllnadsvalet var Beliozoorsk den enda kommun i Vitryssland där man hade en majoritet av demokrater. Efter valet är denna precis som alla andra kommuner i Vitryssland Lukasjenkostyrd. Trots att demokraterna, bland annat socialdemokrater som ställde upp, förlorade har i januari vid två olika tillfällen en grupp av män attackerat socialdemokrater. Jag träffade en som hamnat på sjukhus med brutna revben, bruten näsa och hjärnskakning. Det är oroväckande att man nu till och med tar till våld.

Jag tycker att det är väldigt bra att det sägs i svaret att regeringen vill öka ansträngningarna, både från svenskt håll och från EU:s håll, vad gäller att bistå Vitryssland och att öka vårt engagemang. Det är bra att regeringen gör kritiska uttalanden mot Vitryssland och att man också driver det i FN:s kommitté för mänskliga rättigheter.

Jag vill också passa på att uttrycka att det var positivt att statssekreteraren förra veckan kallade samman olika svenska organisationer för att diskutera vad vi kan göra gemensamt. Det är bra med den här viljeinriktningen.

Men när nu Sida har tagit ett beslut om att svenska enskilda organisationer som ska jobba med Vitryssland från och med förra veckan måste

Prot. 2003/04:61
30 januari

Svar på
interpellationer

betala 20 % av projektkostnaderna själva blir det inte en ökning av svenska statens ansträngningar. Det blir snarare en minskning av statens stöd till demokratisering i Vitryssland, folkrörelsebistånd och folkrörelsesamarbete mellan Sverige och Vitryssland. LSU berättar att det redan är färre medlemsorganisationer som är engagerade i Vitryssland på grund av regimen kontroller och försök att störa verksamheten. Svenska Freds- och Skiljedomsföreningen, Studieförbundet Vuxenskolan, Rörelsehindrade barn och ungdomar i Halland, Svenska Helsingforskommittén med flera säger att kravet på en egeninsats kommer att avsevärt försämra och kanske till och med omöjliggöra deras arbete i Vitryssland.

Jag vill fråga biståndsministern om hon inte håller med om att det krav som nu plötsligt uppstått innebär försämrade villkor för svenskt folkrörelsebistånd. Jag vill också fråga biståndsministern vad hon menar i sitt svar med att Sida undersöker möjligheten till andra former av stöd till vitryska enskilda organisationer. Vad är det för slags stöd man undersöker, och när skulle det kunna bli förverkligat?

Anf. 15 Statsrådet CARIN JÄMTIN (s):

Fru talman! Tack, Cecilia Wigström, för stödet! Vi har gjort mycket tillsammans mellan Silc och Palmecentret och andra delar av det svenska civila samhället för att stötta det vitryska. Det har varit ett jättebra samarbete, och jag vet att det fortfarande är det. Vi delar mycket av oron och ilskan över vad som händer i Vitryssland.

Det är viktigt att vi fortsätter att jobba inom EU och att vi nu börjar arbeta aktivt med de nya medlemsländerna som gränsar direkt till Vitryssland. De har möjligheter och kontakter och påverkas direkt i vardagen av vad som händer i Vitryssland. Där kommer vi att fortsätta att göra mycket starka insatser. Vi kommer också, precis som Cecilia Wigström nämnde, att fortsätta att samla ihop det civila samhället i Sverige för att stärka den delen.

Vad gäller frågan om egeninsatser på 20 % vänder jag mig dock lite emot att det plötsligt har uppstått. Det var en tillfällig insats under ett antal år för att stärka och få i gång det civila samhällets samarbete med det vitryska civila samhället. Det målet är uppnått.

Alla vi som är aktiva i folkrörelser i Sverige vet hur svårt det är att samla in till egeninsatser. Vi vet hur speciellt svårt det är att samla in till egeninsatser som är demokrati- och MR-insatser. Därför tittar vi nu på att generellt sänka egeninsatserna, inte ta bort egeninsatser men generellt sänka egeninsatser på civilstödet inom den så kallade 80-20-ramen till en lite lägre nivå. Att det här är ett plötsligt återinförande av egeninsatsen är fel. Det var en tillfällig insats för att få i gång ett intresse för att arbeta med ett civilsamhälle i ett land där det är väldigt svårt att jobba med ett civilt samhälle eftersom detta är förföljt på alla sätt.

Inför valet i Vitryssland i höst tittar regeringen på möjligheterna att fortsätta att utbilda demokratiska kandidater, att hjälpa till med valövervakningsinsatser och, i den mån vi tillåts göra det, också valorganisationsinsatser. Där kommer vi att göra det mesta vi kan.

Andra former av civilsamhällesinsatser är den typ av direkta insatser som man gör i många andra länder i världen. Jag vet inte om det är möjligt. Det är därför det står att man tittar på att genomföra den typen av insatser.

Fru talman! Att få till stånd en demokratisering i Vitryssland är väldigt viktigt dels för de vitryska medborgarna, självklart, för att de ska få en bättre utveckling och bättre levnadsförhållanden, dels för oss som bor nära Vitryssland – ännu närmare när EU utvidgas och Vitryssland blir ett grannland till EU. Det är instabilt och farligt med en diktatur precis på gränsen, en diktatur där man faktiskt sprider desinformation om EU, där medborgarna kan få höra att EU är aggressivt och till och med funderar på att angripa landet. Det skapar en instabilitet vid vår gräns. Det är också en anledning till att se till att verkligen stärka demokratiseringen. Dessutom finns en risk att de diktatoriska tendenserna sprids till andra länder som ännu inte efter kommunismen har funnit vilket samhällssystem de ska ha.

Därför har det 100-procentiga stödet för Vitrysslandsprogrammet varit viktigt. Syftet har ju uppnåtts – att öka kontaktytorna. Fler organisationer i Sverige har nu samarbete med Vitryssland. Ett annat mål måste vara att förbättra den demokratiska situationen i Vitryssland. Det målet är långtifrån uppnått. Snarare har vi ännu längre till det målet. Demokratiseringen går åt fel håll; det blir ingen demokratisering.

Då är det väldigt beklagligt att man nu inför kravet på 20 % egeninsats. Det innebär snarare ett hinder på vägen att uppnå målet om ett demokratiskt Vitryssland.

Jag kan nämna exemplet Sydafrika. Där hade vi 100-procentigt stöd till Sydafrika. Det avslutades i samband med att man hade det första demokratiska valet. Man har alltså tidigare haft 100-procentigt stöd till länder som har varit diktaturer. Jag vill höra om biståndsministern är redo att i nästa regleringsbrev till Sida be om att nivån 100 % åter införs, inte för att nya kontakter behöver utarbetas utan för att situationen i Vitryssland är så dålig.

Det var väldigt glädjande att höra att biståndsministern funderar på att generellt minska egeninsatsnivåerna. Det är svårt för organisationerna att samla in pengar. Det är Folkpartiets hållning att det är önskvärt, just när det gäller att arbeta i diktaturer, att vi upprättar kontakter och ger de demokratiska öar som finns en livlina, att egeninsatsen är för hög och bör avskaffas.

När det gäller EU:s bistånd säger biståndsministern att Vitryssland kanske är på väg att ändra sin ståndpunkt, att man inte längre ska beskatta projekten. Det vore bra om det kunde lösas på så sätt. En annan anledning till att vi har ett dödläge, förutom att Vitryssland beskattar projekten, är att EU har som policy att inte acceptera att betala moms för projekten. Om Vitryssland inte kommer att ändra sin ståndpunkt, är biståndsministern beredd att verka för att EU ändrar sin och accepterar att betala viss moms men ändå ser till att pengar betalas ut till det civila samhället? Nu händer ingenting, de får inget stöd från EU.

Det är mina två frågor. Är biståndsministern beredd att i nästa regleringsbrev ge Sida i uppdrag att finansiera Vitrysslandsbiståndet till 100 %? Är biståndsministern beredd att verka för att EU accepterar att betala moms?

Anf. 17 Statsrådet CARIN JÄMTIN (s):

Fru talman! Tack, Cecilia Wigström, för frågan. Demokratisering i Vitryssland är som sagt oerhört viktig både av säkerhetsskäl och av solidaritet med det vitryska folket. Det är förskräckligt där. Jag har också besökt landet. Man blir ledsen av att se hur det vitryska folket lider under diktaturen. Det var därför som man införde det 100-procentiga stödet från Sida för att antal år sedan. Men man sade redan då att det var en tillfällig åtgärd för att skapa ett intresse och en möjlighet för svenska organisationer att hitta partner i Vitryssland. Det har också skett. Men det var som sagt en tillfällig åtgärd. Jag tycker att det var riktigt. Man kan vidta sådana tillfälliga åtgärder när det blir akuta situationer eller i länder där vi inte tidigare haft kontakter eller i länder där vi haft kontakter men inom andra sektorer och där vill skapa ett nytt intresse mellan civilsamhällen i Sverige och i ett annat land.

Däremot vet jag att det är svårt att samla in pengar till egeninsatser. Jag tittar därför på möjligheten att minska egeninsatser generellt i stället för att göra långsiktiga undantag, som det skulle kunna bli fråga om ifall man skulle fortsätta.

Det kan hända att vi i andra länder i andra situationer kommer att välja att göra ensidiga insatser och ta bort egeninsatsen under ett antal år för speciella sektorer eller andra saker beroende på speciella situationer i vissa delar av världen. Det kan vara sektorer där vi vill att civilsamhället ska ta en aktiv del. Men det ska vara just speciella insatser. Annars tappar man poängen med det, och får inte den skjuts och den nydaning av det hela som det handlar om.

Jag vet precis hur svårt det är att samla in pengar för just den här typen av demokrati- och MR-insatser. Det är en av huvudanledningarna för min del till att jag vill titta på möjligheten att sänka egeninsatserna generellt. Den frågan kommer jag snart att återkomma till.

När det gäller EU:s bistånd pågår ständigt en diskussion om att se över reglerna och andra saker. Det är möjligt att det här är en sådan fråga som vi måste titta på. Det kan jag faktiskt inte på rak arm svara på. Vi måste titta på det här för att se till att reglerna inte omöjliggör samarbete. Så får det inte vara. Just den specifika momsfrågan kan jag inte svara på från talarstolen i dag, men generellt ska vi titta på det här.

Anf. 18 CECILIA WIGSTRÖM (fp):

Fru talman! Jag tycker att det är positivt att bistandsministern funderar på att sänka egeninsatserna generellt. Jag vill skicka med att det vore bra att ta bort egeninsatsen just i fråga om diktaturregimer där det är så svårt att verka och där man till och med aktivt motarbetas. Man kanske inte släpps in i landet och tillgångarna konfiskeras. Då är det mycket för en liten organisation att ta den risken.

Jag undrar när en sådan ändring av egeninsatsreglerna skulle kunna komma.

En annan tanke jag vill skicka med är att egeninsatsen kanske inte alltid måste vara pengar, för det är svårt att samla in pengar. Jag vet att man i EU-projekt som drivs i Sverige inom ramen för EU:s regionalpolitik gör så att ideell tid som läggs ned räknas om i kronor. En timmes ideellt arbete motsvarar 220 kr. Mycket ideell tid läggs ned, och jag tycker att det vore värdefullt att både de svenska organisationerna och organisat-

ionerna i Vitryssland kunde få känna att det de gör är värdefullt och räknas med i projektets budget.

En ytterligare tanke som jag skulle vilja skicka med bistandsministern är att EU, när nu EU utvidgas, kommer att öka biståndet till Vitryssland, Moldavien, Ukraina och de nya grannländerna. Jag tycker att det är rimligt att sätta press på Vitryssland. Det är inte rimligt att Vitryssland kommer att få del av det stora biståndet i form av miljöprojekt, sociala och ekonomiska projekt om man inte ser till att demokratisera landet. Med tanke på att inte bara demokratiutvecklingen utan också den ekonomiska utvecklingen i Vitryssland går åt fel håll tror jag att Vitrysslands president har intresse av att få de här biståndspengarna och därmed kan vara beredd till en dialog med EU.

Slutligen vill jag tacka för interpellationsdebatten. Jag kan berätta att jag har fått 140 vykort från engagerade människor runtom i Sverige som är intresserade av Vitrysslandsfrågan. Om bistandsministern ökar engagemanget, som hon säger att hon tänker göra, för Vitryssland, kommer hon säkert att få ännu fler vykort.

Anf. 19 Statsrådet CARIN JÄMTIN (s):

Fru talman! Jag ser fram emot att få alla de vykorten. Det är verkligen glädjande att se hur många människor det är i Sverige som är intresserade av Vitrysslandsfrågan. Vi vet båda två att när man har ett seminarium i Vitrysslandsfrågan kommer det alltid mycket människor. Trots att det inte står så mycket om det i medierna, är personer i Sverige intresserade, säkert för att det ligger så nära vårt land men också för att det är en förskräcklig situation i Vitryssland. Intresset är viktigt för att kunna driva det lokala och civilsamhällets engagemang för situationen i Vitryssland.

Jag ska börja med att kommentera det sista. Vi kommer självklart att fortsätta, precis som jag har sagt tidigare, att sätta press på Vitryssland för en demokratisering och ett öppnande av samhället. Vi kommer att samarbeta med de nya medlemsländerna, Litauen, Polen och så vidare, för att stärka en mer positiv utveckling i Vitryssland. Det ser jag verkligen fram emot. De har direkta gränser, de har kontakter dagligen med släktingar som bor i Vitryssland och de rör sig på ett annat sätt än vad vi gör. Det tror jag kan göra att intresset för Vitrysslandsfrågan bland övriga EU-länder kan öka. Jag hoppas verkligen på det, och regeringen kommer att fortsätta arbeta för det.

Vad gäller egeninsatssystemet vill jag säga att jag personligen tror på system som är enkla och raka. Jag tror inte att man ska börja göra skillnad på olika egeninsatsnivåer i olika typer av länder. Jag tror att man ska göra direkta insatser under korta övergångstider, då man kan ta bort egeninsatsnivåer och så vidare. Men generellt ska man ha system som är raka, enkla och tydliga. Därmed säger jag också att jag är tveksam till system som bygger på att man räknar in ideell tid, för det är så väldigt olika hur man hanterar mätningen av den tiden. Med det vill jag inte säga att organisationer fuskar men att man däremot mäter tid olika i olika sammanhang. Jag tycker att det ska vara ett rakt och enkelt system där vi generellt sänker egeninsatsnivåerna.

Överläggningen var härmed avslutad.

Prot. 2003/04:61
30 januari

Svar på
interpellationer

6 § Hänvisning av ärende till utskott

Föredrogs och hänvisades
Skrivelse
2003/04:63 till skatteutskottet

7 § Bordläggning

Anmälades och bordlades
Lagutskottets betänkanden
2003/04:LU6 Sjöfylleri
2003/04:LU7 Franchising, m.m.
2003/04:LU10 Rättigheter i luftfartyg
2003/04:LU12 Associationsrättsliga frågor, m.m.

8 § Kammaren åtskildes kl. 10.11.

Förhandlingarna leddes av andre vice talmannen.

Vid protokollet

ANNALENA HANELL CARPELAN

/Monica Gustafson

1 §	Avsigelser	1
2 §	Anmälan om kompletteringsval till vissa utskott	1
3 §	Ledighet	2
4 §	Svar på interpellationerna 2003/04:204 om Försvarsberedningen och Nato samt 217 om alliansfrihetens ändrade innebörd	2
Anf. 1	Statsminister GÖRAN PERSSON (s)	2
Anf. 2	GUNNAR HÖKMARK (m)	4
Anf. 3	CARL B HAMILTON (fp)	5
Anf. 4	Statsminister GÖRAN PERSSON (s)	6
Anf. 5	GUNNAR HÖKMARK (m)	7
Anf. 6	CARL B HAMILTON (fp)	8
Anf. 7	ELSE-MARIE LINDGREN (kd)	9
Anf. 8	Statsminister GÖRAN PERSSON (s)	10
Anf. 9	GUNNAR HÖKMARK (m)	11
Anf. 10	CARL B HAMILTON (fp)	12
Anf. 11	ELSE-MARIE LINDGREN (kd)	12
Anf. 12	Statsminister GÖRAN PERSSON (s)	12
5 §	Svar på interpellation 2003/04:175 om situationen i Vitryssland	13
Anf. 13	Statsrådet CARIN JÄMTIN (s)	13
Anf. 14	CECILIA WIGSTRÖM (fp)	15
Anf. 15	Statsrådet CARIN JÄMTIN (s)	16
Anf. 16	CECILIA WIGSTRÖM (fp)	17
Anf. 17	Statsrådet CARIN JÄMTIN (s)	18
Anf. 18	CECILIA WIGSTRÖM (fp)	18
Anf. 19	Statsrådet CARIN JÄMTIN (s)	19
6 §	Hänvisning av ärende till utskott	20
7 §	Bordläggning	20
8 §	Kammaren åtskildes kl. 10.11	20